РЕЦЕНЗІЯ
на монографію В. Г. Севрука «Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етичній основі: теорія і практика»

ТАРАСЕНКО Олег - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, Заслужений юрист України

DOI 10.32782/NP.2022.4.23

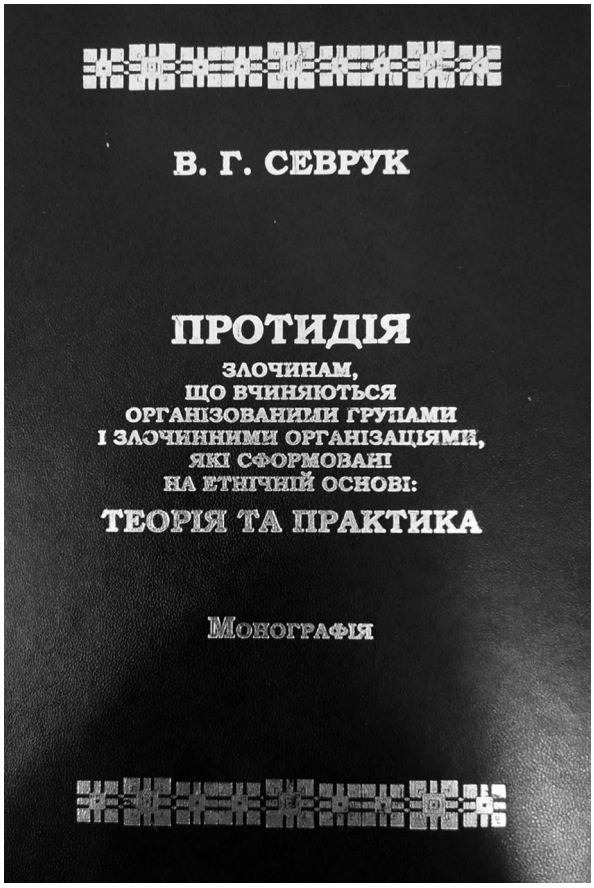

Посилення економічної кризи та утворення в різних країнах етнічних діаспор успішно використовується організованою злочинністю для створення національних угруповань, які відрізняються більшою згуртованістю і захищеністю від правоохоронних органів. Національна солідарність, а іноді й родинні зв'язки, мовний та культурний бар'єри надійно захищають такі угруповання від проникнення в них сторонніх осіб.

При цьому для організованих злочинних формувань, створених на етнічній основі, характерна наявність властивих винятково їм рис і якостей, що ускладнюють діяльність органів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність і попереднє розслідування, при виявленні, припиненні, документуванні, розслідуванні та розкритті вчинених ними злочинів.

Злочини, вчинені за участі організованих груп і злочинних організацій, дедалі більше характеризуються транснаціональними зв'язками їх учасників, високим рівнем конспірації і маскування вчинюваних ними діянь, застосуванням різних видів зброї та вибухівки, що доповнюється єдністю за етнічною (національною) ознакою. Саме етнічний характер, на думку багатьох вітчизняних та іноземних експертів, останніми роками обумовлює вітчизняний професіоналізм і життєздатність таких структур.

Упродовж останніх років організована етнічна злочинність розширює можливості використання міжрегіональних і міжнародних зв'язків при вчиненні злочинів, кримінальна діяльність організованих етнічних злочинних формувань набуває транснаціонального характеру, розширюються масштаби вчинення ними злочинів міжнародного характеру (нелегальний обіг наркотиків, зброї, торгівля жінками

і дітьми, тероризм, релігійний екстремізм тощо).

Організовані злочинні угруповання, сформовані на етнічній основі, мають власну кримінальну субкультуру (систему звичаїв, традицій, ритуалів), переважно замкнуту ієрархічну побудову з чіткою вертикаллю, розподілом ролей і зв'язками у середовищі представників певного етносу. З огляду на ослаблення контролю за перетином державного кордону та значними потоками переселенців, органи правопорядку обмежені в реальних засобах протидії експансії потенційних правопорушників з інших країн. Відтак певне зниження рівня зареєстрованої організованої злочинності не відображає реальну ситуацію, а радше є свідченням неефективного (недостатнього) використання кримінологічних та агентурно-оперативних можливостей впливу на лідерів (організаторів) та активних учасників таких угруповань.

Тривожними виглядають й результати вивчення масиву кримінальних проваджень і відповідних оперативно-розшукових справ, що підтверджують ігнорування правоохоронцями реєстрації етнічних ознак злочинців (та їхніх груп) на стадії досудового розслідування (здебільшого облік обмежується загальними показниками громадянства та місця проживання підозрюваних, а більш повні дані фіксуються лише щодо засуджених в установах виконання покарань).

Ситуацію ускладнює відсутність серед вітчизняних та іноземних учених єдиних доктринальних підходів до оцінювання масштабів організованої етнічної злочинності, її співвідношення з іншими соціальними явищами та процесами. Концептуальна неузгодженість ускладнює системне планування та проведення скоординованих заходів державно-правового впливу на організовані групи і злочинні організації, сформовані на етнічній основі, що на практиці потребує негайного вирішення.

Отже, теорія і практика свідчать, що одним із дієвих і традиційних напрямів удосконалення протидії злочинам є покращення її теоретичного забезпечення, що досягається шляхом виділення належної уваги з боку науковців, що і зроблено В. Г. Севруком у монографії «Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етичній основі: теорія і практика».

Тема дослідження видається актуальною в аспекті подальшого удосконалення способів та методів протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етичній основі. Аналіз монографії свідчить, що робота В. Г. Севрука присвячена проблемам, які є актуальними і витребуваними як у теоретичному значенні, так і в правозастосовній практиці.

В. Г. Севрук на належному рівні дослідив генезу формування організованих і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі. Наголошено, що дослідження історичних етапів розвитку організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, дасть змогу правоохоронним органам здійснювати ефективне запобігання та протидію етнічній злочинності як на території України, так і поза її межами.

Слід акцентувати увагу, що автор розробив власну дефініцію поняття етнічної злочинності, яку слід розуміти як злочинної діяльності громадян, іноземців, осіб без громадянства, певних етнічних груп (родів, кланів, спільнот, таборів), які об'єднуються за національною (етнічною) ознакою в організовані групи та злочинні організації, які в силу соціального характеру вже пов'язані загальною груповою мораллю або родинними зв'язками, закриті, агресивні, згуртовані (сформовані) для здійснення специфічних кримінальних правопорушень з чітко визначеними ролями та одноосібним вираженим лідером, що постійно знаходяться на етапі свого розвитку та виокремлюються з-поміж титульної національності специфічними злочинними навиками, що є їх психологічною особливістю, та відрізняються професійною кримінальною класифікацією і сферою злочинної діяльності.

Акцентовано, що висока ефективність протидії правоохоронними органами України злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, залежить від постійного удосконалення законодавства України. Вказано на необхідність прийняття у системі МВС України самостійного наказу, що регламентуватиме питання протидії злочинам, шо вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, як на стратегічному, так і тактичному рівнях, та сприятиме активізації роботи правоохоронних органів України, конкретизуватиме та оптимізуватиме функції цих органів, узгодить чіткий механізм внутрішньої взаємодії і на міжнародному рівні.

Достовірність авторських висновків та пропозицій підтверджується значною кількістю емпіричного матеріалу, зокрема, прикладами судової практики. Під час роботи над монографічним дослідженням автором було опрацьовано широкий спектр наукових джерел, значний масив нормативно-правових актів. Систематизація такої кількості наукових поглядів збагатило роботу і підкреслило її значущість і комплексний глибинний підхід.

Практичне значення результатів і висновків роботи полягає у тому, що вони можуть бути використані як для подальших досліджень загальнотеоретичних проблем, так і у практичній діяльності, у правотворчій та правозастосовній діяльності. Монографія виконана на належному науковому рівні, має чітку обґрунтовану структуру, матеріал викладено системно та послідовно. Робота буде цікавою для широкого кола читачів, особливо фахівців, які розробляють наукові засади забезпечення оперативно-розшукової діяльності та кримінального процесу.

Загалом позитивно оцінюючи монографію В. Г. Севрука «Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етичній основі: теорія і практика», ґрунтовність дослідження, а також сформульовані автором висновки та пропозиції мають важливе значення як для науки кримінології, оперативно-розшукової діяльності, кримінального процесу, так і для правозастосовної практики. Вони мають науково-прикладний характер, а окремі дискусійні питання тільки черговий раз підтверджують актуальність монографії та підвищують цікавість до авторського доробку В. Г. Севрука.